

Discourse Analysis of the Supreme Leader's Speech in the Iran's Cultural Security Area

Mehrdad Meshkinfam

*Ph.D in Linguistics, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran.
m.meshkinfam@alumni.basu.ac.ir

Barat-Ali Ghazanfarinejad

PhD Candidate in Curriculum Studies, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.
baratghazanfari@gmail.com

Morteza Babaloo

MA in Education Management and Planning, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.
morteza.babaloo@gmail.com

Masoud Azaminiya

MA in Educational Technology, Islamic Azad University, Electronic Branch, Tehran, Iran.
azaminiya@gmail.com

Received: 2024/06/15

Accepted: 2024/07/28

DOI:

10.22034/jpcs.2024.1279777.1337

ABSTRACT

Security is one of the chief human needs and a requirement of many desires and a foundation for human growth. Cultural security is considered one of the types of security, and since culture refers to knowledge, beliefs, arts, laws, social customs, etc. in a society and is among the factors that bind people in a society, it is considered that cultural security deserves attention. The issue of culture and cultural security has been one of the main concerns of the Supreme Leader, therefore in this research, we have analyzed the challenges and solutions of realizing cultural security in the country by analyzing the Supreme Leader's speech. He introduces the threats to cultural security as "de-Islamization and destruction of national identity", "emptying the revolution from within", "corrupting the youth and spread of the Western culture corruption", and "inefficiency of some managers". On the other hand, by presenting solutions to ensure security in the area of culture, he considers "promoting religious culture", "having the authority and making the country strong in the cultural area", and "presenting the Iranian-Islamic lifestyle".

Keywords: Supreme Leader, Cultural Security, Discourse Analysis, Iran.

► **Citation (Vancouver):** Meshkinfam M, Ghazanfarinejad A, Babaloo M, Azaminiya M. Discourse Analysis of the Supreme Leader's Speech in the Iran's Cultural Security Area. *Police Cultural Studies*, 2024; 11(2): 31-39.

► **Citation (APA):** Meshkinfam, M, Ghazanfarinejad, A., Babaloo, M., Azaminiya, M. (2024) Discourse Analysis of the Supreme Leader's Speech in the Iran's Cultural Security Area. *Police Cultural Studies*, 11(2), 31-39.

تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری در حوزه امنیت فرهنگی ایران

چکیده

امنیت یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان و لازمه بسیاری از خواسته‌ها و زمینه‌ساز رشد بشر است. امنیت فرهنگی یکی از انواع امنیت به‌شمار می‌رود و از آن‌جا که فرهنگ به دانش‌ها، باورها، هنرها، قوانین، آداب و رسوم اجتماعی و ... در یک جامعه اشاره دارد و از جمله عوامل پیونددهنده آحاد مردم به یکدیگر به حساب می‌آید، امنیت فرهنگی شایسته توجه است. مسأله فرهنگ و امنیت فرهنگی همواره از دغدغه‌های اصلی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بوده است، بنابراین در این پژوهش با تحلیل گفتمان ایشان به بررسی چالش‌ها و راه‌کارهای تحقق امنیت فرهنگی در کشور پرداخته‌ایم. ایشان تهدیدات امنیت فرهنگی را «اسلام‌زدایی و تخریب هویت ملی»، «تهی کردن انقلاب از درون»، «فاسدکردن جوانان و اشاعه فساد سبک زندگی غربی» و «ناکارآمدی برخی از مدیران» معرفی می‌کنند. درمقابل، با ارائه راه‌کارهایی تأمین امنیت در حوزه فرهنگ را در «ترویج فرهنگ دینی»، «داشتن اقتدار و قوی نمودن کشور در عرصه فرهنگی» و «ارائه سبک زندگی ایرانی اسلامی» می‌دانند.

کلیدواژه‌ها: مقام معظم رهبری، امنیت فرهنگی، تحلیل گفتمان، ایران.

مهرداد مشکین‌فام

*دانش‌آموخته دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه بوعلی‌سینا، همدان، ایران.

m.meshkinfam@alumni.basu.ac.ir

(نویسنده مسئول)

براتعلی غضنفری‌نژاد

دانشجوی دکتری مطالعات برنامه‌درسی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

baratghazanfari@gmail.com

مرتضی بابالو

کارشناس ارشد مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

morteza.babaloo@gmail.com

مسعود اعظمی‌نیا

کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد الکترونیکی، تهران، ایران.

azaminiya@gmail.com

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۳۹-۳۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۷

شناسه دیجیتال (DOI):

10.22034/jpcs.2024.1279777.1337

◀ استناد (ونکوور): مشکین‌فام، م، غضنفری‌نژاد، ب، بابالو، م، اعظمی‌نیا، م. تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری در حوزه امنیت فرهنگی ایران. *مطالعات فرهنگی پلیس*، ۱۴۰۳؛ ۱۱(۲): ۳۹-۳۱.

◀ استناد (APA): مشکین‌فام، م، غضنفری‌نژاد، ب، بابالو، م، اعظمی‌نیا، م. (۱۴۰۳). تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری در حوزه امنیت فرهنگی ایران. *مطالعات فرهنگی پلیس*، ۱۱(۲)، ۳۹-۳۱.

فرهنگ، پیونددهندهٔ افراد و از بنیان‌های مستحکم یک جامعه است و درعین‌حال، از مهم‌ترین شاخص‌ها در نظام فکری هر جامعه به حساب می‌آید (احمدیان دیوکتی و همکاران، ۱۳۹۸). انقلاب اسلامی ایران که یکی از وجوه مهم آن اصلاح بنیادین مسائل فرهنگی بود، همواره به این مسأله توجه بسیاری نشان داده است و هم‌زمان از این ناحیه نیز همواره مورد تهدید بوده‌است؛ بنابراین، زمانی که سخن از فرهنگ به میان می‌آید، «امنیت» آن نیز باید مورد توجه قرار می‌گیرد. می‌توان اظهار داشت که یکی از ابعاد مهم این تهدید امنیت، «جنگ نرم» است که تهدیدات کشور را در حوزهٔ فرهنگی نشان می‌دهد و چنان اهمیت دارد که در چند سال اخیر بسیار زیاد مورد توجه مقام معظم رهبری بوده است.

فرهنگ هر جامعه‌ای از مؤلفه‌های گوناگونی تشکیل شده است؛ برخی از آن‌ها «عقلایی»، برخی «واقع‌بینانه»، برخی «سازنده» و «عادلانه» و نیز «پویا» هستند. در مباحث علوم اجتماعی و انسانی، فرهنگ را همهٔ آن چیزی می‌دانند که در یک جامعهٔ انسانی به‌شیوهٔ اجتماعی در طول نسل‌های گوناگون از فردی به فرد دیگر انتقال پیدا می‌کند. از این‌رو، فرهنگ مفهومی کلی برای اشاره به جنبه‌های نمادین و درعین‌حال آموختهٔ جوامع انسانی است. همچنین، فرهنگ نشان‌دهندهٔ «باورها»، «رفتارها»، «دانش‌ها»، «ارزش‌ها» و نیز «خواسته‌هایی» است که روش زندگی هر ملتی را نشان می‌دهد و بیانگر آن است که انسان «چه» می‌کند و به «چه» و «چگونه» می‌اندیشد (بیگدلو و جاوری، ۱۳۹۳).

«امنیت فرهنگی»، به دلیل اهمیت فرهنگ، میراثی ناملموس از شیوهٔ زندگی، در پیوند اقشار مختلف جامعه به یک‌دیگر مهم و شایستهٔ توجه است. از سوی دیگر آسیب‌هایی که از راه فرهنگ بر این پیوندها وارد می‌شود، ضرورت پرداختن به آن را دوچندان می‌کند. وجه دیگر ضرورت مسألهٔ امنیت فرهنگی آن است که امنیت فرهنگی، هم تأمین‌کنندهٔ امنیت ملی است و هم از وجوه اصلی تشکیل‌دهندهٔ آن به حساب می‌آید. البته، شایان ذکر است که امنیت فرهنگی خود بخشی از امنیت اجتماعی است. مراد از امنیت اجتماعی، احساس رضایت و اطمینان

خاطر از زندگی اجتماعی است (مشکین‌فام، ۱۴۰۰؛ عبدی، ۱۴۰۰؛ همچنین برای مطالعهٔ بیشتر رک. نویدنیا، ۱۳۸۸). مسائل فرهنگی، در ابعاد مختلف، همواره مورد توجه بوده است. یکی از ابعاد مقولهٔ فرهنگ، «امنیت فرهنگی» است که در دهه‌های اخیر، به سبب آسیب‌ها و نیز پیامدهای مختلف مربوط به آن، مورد توجه قرار گرفته است. فرهنگ، به واسطهٔ فراگیری آن و نیز جوانب مختلف آن، همواره در معرض آسیب قرار داشته است و از سوی دیگر، وجود پیوندهای فرهنگی در جامعه، موجب افزایش «امنیت فرهنگی» می‌شود. از این‌رو، زمانی که موضوع فرهنگ پیش می‌آید، باید ضمن تبیین، به وجوه آن، به آسیب‌های آن (در وجه سلبی) و نیز آثار ایجابی آن برای تثبیت و ارتقای امنیت در جامعه توجه نمود. این مسأله، مورد توجه مقام معظم رهبری بوده است و ایشان در موارد متعددی، هم به وجه ایجابی امنیت فرهنگی و هم به وجه سلبی و آسیب‌های آن توجه داشته‌اند. بنابراین، پرداختن به این موضوع، خود می‌تواند در بازکردن باب مباحث اساسی در زمینهٔ امنیت همه‌جانبه، چه در عرصهٔ عمل و چه در عرصهٔ نظر کمک کند. همچنین، اهمیت کاربردی این پژوهش، در امور سیاست‌گذاری فرهنگی (در سطوح مختلف) بارز است، چراکه مقولهٔ فرهنگ، به خصوص در عصر جهانی‌شدن و نیز تقابلات فرهنگی گسترده، دارای اهمیت زیادی است.

در این جا، فرهنگ به صورت یک کل به هم پیوسته فرض شده است که به دلایل متعدد، از جمله در معرض فرهنگ بیگانه‌بودن، دچار آسیب‌هایی شده است. این مقاله، با دیدگاه تحلیل گفتمانی به دو موضوع «چالش» و «راه‌کارهای» تأمین امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی در اندیشه و درواقع گفتمان مقام معظم رهبری می‌پردازد. در این مطالعه حوزهٔ زبان برای مطالعهٔ فرهنگ و اندیشه انتخاب شده‌است؛ زیرا، یکی از ابزارهای پی‌بردن به اندیشه، زبان است. درواقع، با مطالعهٔ زبان می‌توان به ماهیت و ساختار افکار و آراء ذهن انسان پی برد و از طرف دیگر همان‌طور که یورگنسن و فیلیپس^۱ (۲۰۰۲: ۱) اظهار می‌دارند: «شیوهٔ صحبت کردن ما منعکس‌کنندهٔ جهانمان، هویت‌مان و جهان اجتماعی‌مان به‌طور خنثی نیست، بلکه نقشی فعال در خلق و تغییر آن‌ها دارد».

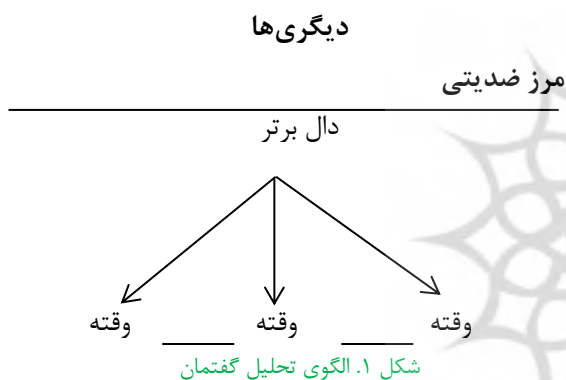
به عبارتی، می‌توان اظهار داشت که جامعه گفتمان را می‌سازد و درمقابل، گفتمان جامعه را (ریچاردسون^۱، ۲۰۰۷: ۳۷).

بر این اساس، مسأله اصلی این مقاله، مقوله «امنیت فرهنگی» در جمهوری اسلامی ایران و چگونگی تأمین آن است. این موضوع، از دیدگاه تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری که «امنیت فرهنگی» از اصلی‌ترین دغدغه‌های ایشان است، تشریح و تحلیل می‌شود. بنابراین، پرسش پژوهش حاضر این است که «چالش‌ها و راه‌کارهای تحقق امنیت فرهنگی جامعه در گفتمان و اندیشه مقام معظم رهبری چیست؟»

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از لحاظ هدف، کاربردی، براساس نوع پژوهش، کیفی و براساس چگونگی جمع‌آوری اطلاعات توصیفی-تحلیلی است که در آن با مراجعه به بیانات و تأکیدات مقام معظم رهبری، مهم‌ترین تأکیدات رهبری در بعد اندیشه‌های امنیت فرهنگی تبیین می‌گردد. همچنین، رویکرد این پژوهش، رویکرد استقرایی است. در این رویکرد برای پاسخ‌دادن به پرسش اصلی پژوهش، به تحلیل دقیق داده‌های پژوهش که بیانات مقام معظم رهبری است پرداخته شده است تا از میان آن بتوان چالش‌ها و راه‌کارهای تأمین امنیت فرهنگی را شناسایی کرد. جامعه آماری پژوهش حاضر، مجموعه بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، فرماندهی کل قوا، در دیدارهای مختلف با نیروهای مختلف مردمی، نظامی و انتظامی است که غالباً از طرق پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری منتشر شده است که طبق قاعده رسیدن به حد اشباع در پژوهش‌های کیفی، بیانات مرتبط با بعد انتظامی-امنیتی مورد بررسی واقع شدند. ابزار پژوهش، تحلیل گفتمان است که به شکل توصیفی-تحلیلی براساس نظریه تحلیل گفتمان لاکلاو و موفه^۲ (۲۰۰۱) مورد تحلیل واقع می‌گردد. زیرا، از میان دیدگاه‌های مختلفی که در تحلیل گفتمان وجود دارند، تحلیل گفتمان لاکلاو و موفه، از مهم‌ترین و پرکاربردترین آن‌هاست. این الگوی تحلیلی، قابلیت بسیاری برای تحلیل رویکردها و پدیده‌های سیاسی را داراست.

در نظریه گفتمانی لاکلاو و موفه (۲۰۰۱)، گفتمان کلیتی است که با کنار هم قرارگرفتن و ایجاد رابطه (مفصل‌بندی) بین وضعیت‌های افتراقی (عناصر) ساختاربندی می‌شود. هنگامی که یک عنصر در ساختار یک گفتمان وارد و مفصل‌بندی شود، وقته^۳ نام می‌گیرد. وقته‌های متفاوت موجود در یک گفتمان باید به وسیله گره‌گاهی به یک‌دیگر متصل شوند تا گفتمان تشکیل یک کل ساختارمند دهد. شرط شکل‌گیری یک گفتمان، حضور ضدیت‌هاست. در عرصه سیاسی، وجود یک بیرونی، موجب شکل‌گیری یک ضدیت می‌شود. الگوی زیر را پورسفیر (۱۳۸۷: ۱۱۶-۱۱۵) طبق الگوی پیشنهادی لاکلاو (۲۰۰۰: ۳۰۳) با جرح و تعدیلی که توماسن (۲۰۰۵: ۲۹۳-۲۹۴) بر روی آن انجام داده‌است، ذکر می‌کند:

در الگوی بالا، وقته‌ها با یک خط (-) به‌نشانه هم‌ارز بودن به یک‌دیگر متصل شده‌اند و یک دال برتر در بالای این وقته‌های هم‌ارز وجود دارد که مؤلفه‌های آن، وقته‌ها هستند. در این پژوهش، با بهره‌گیری از این الگو به تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری در حوزه امنیت فرهنگی می‌پردازیم.

یافته‌ها

در این بخش، ابتدا به تهدیدات حوزه فرهنگی در گفتمان مقام معظم رهبری (مدظله العالی) می‌پردازیم که در الگوی این پژوهش «دیگری‌ها» نامیده می‌شوند. در گفتمان ایشان، این «دیگری» در واقع، «تهدیدات» امنیت فرهنگی هستند و از این‌رو، آن‌چه در پی خواهد آمد، «مفصل‌بندی» دال‌هایی است که آن‌ها را تهدیدات اساسی یا آسیب‌های اصلی

1- Richardson
2- Laclau & Mouffe
3- Moment

جلوگیری نماید؛ بنابراین، خودشان هم صریحا می‌گویند که «غلبه بر جمهوری اسلامی و غلبه بر حاکمیت اسلام، با جنگ نظامی و با تحریم اقتصادی موفقیت‌آمیز نیست، [بلکه] با کار فرهنگی و نفوذ فرهنگی موفقیت‌آمیز است؛ ذهن‌ها را باید تغییر داد، روی مغزها باید کار کرد، هوس‌ها را باید تحریک کرد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۵/۳۰). «همین تلاش، برای تغییر ذهن‌ها عرصه تهاجم پیچیده و فراگیر فرهنگ جبهه استکبار بر ضد نظام اسلامی (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۳/۲۳) را نشان می‌دهد و دشمن به آن نقاطی متوجه می‌شود که پشتوانه استقامت ملی ماست. دشمن وحدت ملی و ایمان عمیق دینی را هدف قرار می‌دهد. دشمن روحیه صبر و استقامت مردان و زنان ما را هدف قرار می‌دهد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۲/۲۲).

از این بحث، مقام معظم رهبری به یکی از نشانه‌های مهم در «امنیت فرهنگی» می‌رسند که «تهاجم فرهنگی» است. در این راستا، «دشمنان نیاز دارند در جهت استعمار ملت آن‌ها را مورد تهاجم فرهنگی قرار دهند که این یکی از مهم‌ترین مصداق‌های گرفتن هویت و اعتمادبه‌نفس برگرفته از ایمان به خداوند در یک ملت است. در واقع، دشمن در تهاجم فرهنگی، خود سعی می‌کند که مقاومت را در میان مردم ما از حیثیت و اعتبار بیندازد و در اصطلاح، «مقاومت‌شکنی» کند و سنگرها را از بین ببرد. مهم‌ترین سنگر یک انسان، ایمان و انگیزه و عشق اوست. نباید اجازه دهید که این سنگر را در دل‌ها فرو بریزند و از بین ببرند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۰/۷/۴). به اعتقاد ایشان، «در این تهاجم خطرناک، نه فقط ارزش‌های اسلامی، بلکه فرهنگ اصیل ملی مردم و بیشتر باورهای راه‌گشا و مبارک آنان، آماج تیرهای زهرآگین دشمنان قرار گرفته است و صدها رسانه گفتاری و تصویری و نوشتاری و انبوهی از نویسندگان و پژوهشگران و گویندگان و هنرمندان پشت سر آنان، سیاست‌بازان و سرمایه‌داران و مزدوران‌شان از چهار گوشه جبهه استکبار، ایران اسلامی و ملت سرافراز آن و به‌ویژه نسل جوان نام‌آور و شجاع آن را هدف گرفته‌اند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۵/۹/۱۴).

«امنیت فرهنگی» جمهوری اسلامی ایران می‌توان دانست. اکنون که جمهوری اسلامی ایران در یک جنگ فرهنگی قرار دارد، باید راه‌کارهای جدید در جهت مقابله با این جنگ تعریف شود تا بتوان با همه‌گیری آن تمامی ارکان جامعه را جهت شرکت در جنگ و مقابله با دشمن دخیل نمود؛ بنابراین، برای درک این وضعیت نیاز است تا فضای «جنگ نرم فرهنگی» میان جمهوری اسلامی ایران و مهاجم ترسیم شود. برخی از این تهدیدات اساسی بوده و می‌توانند به جامعه ضربه وارد نمایند. مهم‌ترین تهدیدات حوزه فرهنگی را از دیدگاه مقام معظم رهبری که دال‌های «دیگری» گفتمان ایشان را شکل می‌دهند، می‌توان موارد زیر دانست:

۱. **اسلام‌زدایی و تخریب هویت ملی:** از دیدگاه ایشان، از جمله تهدیداتی که دشمن همواره از ابتدای تشکیل جمهوری اسلامی ایران و گفتمان انقلاب اسلامی متوجه ایران در حوزه فرهنگ ساخته است، ایجاد خلل در باورهای دینی و انقلابی و موضوع اسلام‌ستیزی بوده است، چراکه فرهنگ اسلامی و ایرانی می‌تواند ملت را به مقاومت رهنمود نماید (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۱۱/۱۹). ایشان این مقوله را، به قرآن کریم مرتبط دانسته‌اند و می‌فرمایند که «فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لِأَنْفِصَامٍ لَهَا» (بقره/۲۵۶) این یک معرفتی است. این یک اصل است؛ کفر به طاغوت و ایمان به خدا؛ یعنی ما همه عالم وجود را تقسیم می‌کنیم به دو قسمت: یک قسمت منطقه نفوذ طاغوت است، باید به آن کفر ورزید؛ یک قسمت منطقه نفوذ الله است، باید به او ایمان آورد، باید او را باور کرد. هویت ایمانی در مقابل هویت کفر. این به معنای این نیست که ما دائم بایستی با هر کسی که در هویت کفر است، بجنگیم. این معنایش مقاتله نیست. این معنایش عدم ارتباط هم نیست. این معنایش [عدم] تبادل معلومات هم نیست. این معنایش استقلال هویت ایمانی و مرزبندی هویت ایمانی است تا [انسان] بتواند در مقابل هویت طاغوت و هویت کفر، خودش را حفظ کند، نگه دارد، تکمیل کند، رو به پیشرفت حرکت کند» (مقام معظم رهبری، ۷/۱۳۹۶/۲).

از این دیدگاه، «دشمن» که «غیر» اصلی نظام اسلامی و تهدید اصلی آن است، همواره در تلاش است تا از تبدیل‌شدن آموزه‌های اسلامی به یک اصل

۲. تهی کردن انقلاب از درون با ایجاد جو تردید و

ناامیدی: در این زمینه نیز، دال «جنگ» نرم، به عنوان یکی از مهم ترین دال های گفتمان دشمن، مورد توجه ایشان قرار می گیرد. از این رو، به اعتقاد ایشان جنگ نرم، یعنی جنگ به وسیله ابزارهای فرهنگی، به وسیله نفوذ، به وسیله دروغ و به وسیله شایعه پراکنی (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۹/۴) و دشمن «از این طریق، همواره در تلاش بوده تا بتواند با شایعه پراکنی، دروغ-پردازی و ایجاد جو تردید و ناامیدی، خصوصا در قشر جوان، امنیت ملی کشور را با مخاطره مواجه سازد. لذا، همواره درصدد این است که انقلاب اسلامی را از خاصیت و اثر ضد استکباری بیندازد و همواره نیز قصد داشته انقلاب را از محتوای خود، از مضمون اسلامی دینی خود، از روح انقلابی خود، تهی و جدا کند. این، از همان نقاط حساسی است که هوشیاری مردم را می طلبد» (مقام معظم رهبری، ۸۷/۱۱/۲۸).

۳. فاسد کردن جوانان و اشاعه فساد سبک زندگی

غربی: در این زمینه، ایشان معتقدند که امروز، یکی از راه کارهایی که همواره در جنگ نرم در جهت به مخاطره انداختن امنیت جمهوری اسلامی مطرح است، دور ساختن جوانان از سبک زندگی ایرانی اسلامی، فاسد نمودن آن ها و اشاعه فساد سبک زندگی غربی است. «دشمن متأسفانه با استفاده از ضعف و خیانت سران وابسته نظام های اسلامی، از جمله در کشور ما در طول سال های پیش از انقلاب، توانسته سبک زندگی خودش را رایج کند. وجود مشکلات گوناگون در داخل کشور به خاطر دور افتادن از اخلاق اسلامی و از سبک زندگی اسلامی است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶). و در این راستا مسأله «تهاجم فرهنگی یا شبیخون فرهنگی یا قتل عام فرهنگی در این کشور به شدت از طرف دشمن دنبال می شود و تبلیغات دشمن در همه جای دنیا روی جمهوری اسلامی بیش از جاهای دیگر متمرکز است و دائم تلاش می کنند که ذهن ملت، به خصوص جوانان و مؤمنین را در داخل جمهوری اسلامی تصرف کنند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۳/۱۰/۱۵). به اعتقاد ایشان، «غرب در تهاجم همه جانبه خود، ایمان خصال اسلامی ما را نیز هدف قرار داد و در سایه متاع دانش خود که همه به آن احساس نیاز می کردند، فرهنگ اباحی گری و بی مبالاتی

در دین و اخلاق را که خود دچار آن است، مصرانه به جوامع ما صادر کرد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶/۹/۱۸).

۴. ناکارآمدی برخی از مدیران و نبود برنامه و یا عدم

اجرای صحیح: بحث ایجابی ایشان در این زمینه، آن است که برای «رسیدن به امنیت فرهنگی پایدار باید برنامه و مهندسی فرهنگی داشت که نبود آن و عدم تدوین آن در مدت زمان معقول سبب خساراتی بزرگ برای انقلاب اسلامی خواهد شد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۷/۲۶)، اما نکته مهم در این زمینه این است که «یکی از مهم ترین و ویژه ترین مسائلی که می تواند دستگاه های فرهنگی را به انحراف بکشاند، وادادگی مدیران است. وادادگی مدیران، یکی از مهم ترین و مؤثرترین و مضرترین عواملی است که دستگاه های فرهنگی را به انحراف می کشاند. وقتی که دستگاه فرهنگی منحرف شد، نتیجه اش در بیرون معلوم می شود. آن دستگاهی که باید در جهت رشد فکری و فرهنگی و عملی انسان ها فیلم بسازد و کتاب تولید کند و تمام ابزارهای فرهنگی را در این جهت به کار بیندازد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۹/۱۲/۲۲).

در ادامه، به دال های گفتمان امنیت فرهنگی مقام معظم رهبری می پردازیم. ایشان در صورت بندی گفتمان شان در زمینه امنیت فرهنگی، راه کارهایی ارائه داده اند که می توان به عنوان دال های فرعی، حول محور دال مرکزی «تأمین امنیت فرهنگی» و تکمیل کننده پازل امنیت فرهنگی مفصل بندی کرد. این راه کارها را می توان به صورت زیر اظهار نمود.

۱. **ترویج فرهنگ دینی:** به اعتقاد مقام معظم رهبری، «در نظام جمهوری اسلامی ایران حفظ هویت دینی کشور از اهمیت بالایی برخوردار است و یکی از بهترین کارهایی که می تواند به حفظ هویت دینی کمک کند، روی آوردن به قرآن کریم است؛ چراکه، ما معارفی در قرآن داریم، مفاهیمی در قرآن داریم که این مفاهیم حقیقتا سازنده زندگی مقتدرانه و عزتمندانه امت اسلامی است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶/۲/۷). در این زمینه، مقام معظم رهبری برای مبارزه با «تهاجم فرهنگی»، اعتقاد دارند که این مسأله «باید در مدت زمانی کوتاه با عزم و اراده تحقق یابد و در کنار این امر نیز مردم هم باید به فراگرفتن دین تشویق شوند و با دین صحیح و پیراسته

آشنا شوند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۸/۱/۲۳).

۲. داشتن اقتدار و قوی نمودن کشور در عرصه

فرهنگی: به اعتقاد ایشان، یکی از بزرگ‌ترین تهدیدات دشمن همواره ایجاد روحیه ضعف در کشور است. بنابراین، باید برای مقابله با این موضوع در تمام زمینه‌ها، از قبیل فرهنگی، کشور را قوی نمود، در این خصوص ایشان می‌فرمایند: «قرآن کریم می‌فرماید: وَ أَعِدُوا لَهُمْ أَسْبَاحًا مَّا اسْتَعْتَمْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ هُرَّحَهُمْ تَوَانِيدَ قُوَّتٍ رَا زِيَادَ كُنَيْدٍ. حَالَا اَيْنَ قُوَّتٍ دَر وَهَلَّةٍ اَوَّلٍ، دَر نَگَاهِ اَوَّلٍ، مَمَكِنَ اسْتِ قُوَّتِ نِظَامِي بَه نِظَرِ بَرَسَدِ، لَكِن ظَاهِرَا خِيَلِي وَ سِيعَ تَرِ اَز دَامَنَةُ قُوَّتِ نِظَامِي اسْت. اِبْعَادِ قُوَّتِ، اِبْعَادِ وَسِيعِي اسْت؛ اِبْعَادِ اِقْتِصَادِي دَارَدِ، قُوَّتِ اِقْتِصَادِي، قُوَّتِ عِلْمِي، قُوَّتِ فَرْهَنگِي، قُوَّتِ سِيَّاسِي كِه زَمِينَه سَازِ قُوَّتِ سِيَّاسِي، اسْتِ قُوَّتِ سِيَّاسِي اسْت وَ قُوَّتِ تَبْلِيغِي» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۱/۳). دَر هَمِين رَاسْتَا ايشان مِي - فرمايند كِه «لذا ملت ايران بايد به مدد اسلام و اتحاد و اتفـاقشـان، خود را قوی کنند. اگر ملت ما از لحاظ نظامی و اقتصادی و سیاسی و فرهنگی، در حد اعلاي قدرت بود، می‌تواند زندگی خود و ملت‌های مسلمان را نجات بدهد. اگر قوی و مقتدر بود، اگر وضعی داشت که امید قدرت‌های بزرگ و متجاوز را قطع کرد و به یأس مبدل نمود، برای جوامع اسلامی، الگو خواهد بود» (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۹/۵/۲۹). بَه اَيْن مَعْنَا كِه «از لحاظ فرهنگي، فرهنگ کشور اثرگذار باشد و اثرپذیر نباشد و تهاجم فرهنگي به شكل صحيحی دفع شود» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۰/۲/۲۸). بَرای اَيْن كَار «يکي از اَيْن راه‌های قوی شدن و جلوگیری از خودباختگی تقویت حس اعتماد به نفس در کشور است. چراکه، اگر ملتی از ايمان برخوردار بود و باراده بار آمد و قدرت تصميم‌گیری به او تعليم داده شد، در همه میدان‌ها، در میدان سیاست، در میدان مبارزات فرهنگی و مبارزات نظامی پیروز است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶/۶/۱۵) و «به استقلال فرهنگی خواهد رسید که این، بسیار سخت است و بسیار خون دل دارد. مبارزه برای استقلال فرهنگی، از همه انواع استقلال‌ها سخت‌تر است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۲/۲/۱۵).

۳. ارائه سبک زندگی ایرانی اسلامی: همان‌گونه که در

قسمت تهدیدات عمده علیه جمهوری اسلامی ایران ذکر گردید، یکی از راه‌کارهای عمده دشمن، فاسدنمودن

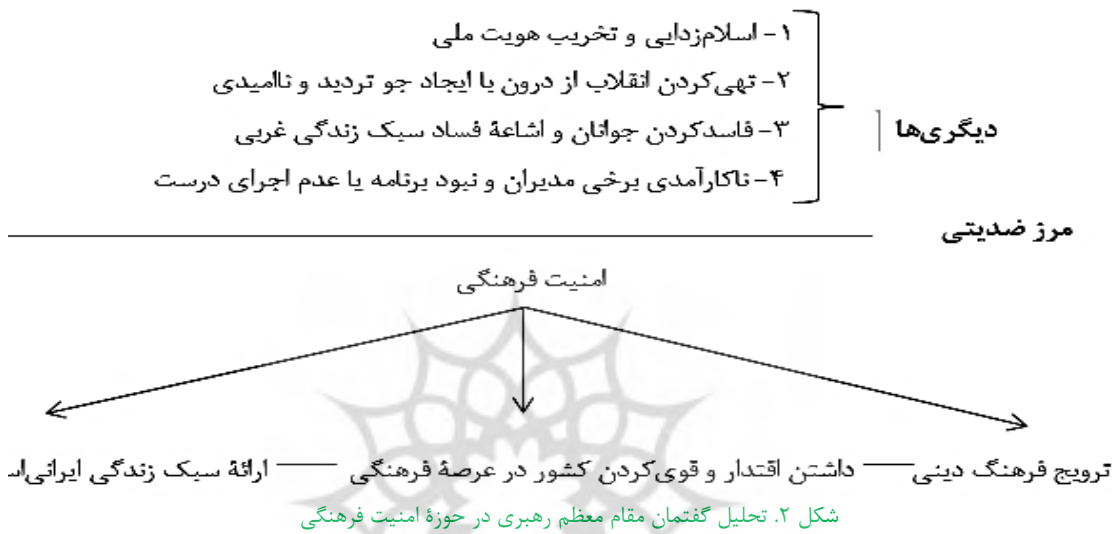
جوانان و اشاعه فساد سبک زندگی غربی است که رهبر معظم انقلاب، یکی از راه‌کارهای عمده مقابله با آن را ترویج سبک زندگی ایرانی اسلامی می‌دانند. اهمیت آن را به حدی می‌دانند که در بیانیه گام دوم انقلاب به آن تأکید ویژه‌ای داشته‌اند و اظهار می‌دارند که «تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی، اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است. مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲) و همچنین در سیاست‌های کلی جمعیت نیز به نهادینه‌سازی سبک زندگی ایرانی اسلامی و مقابله با ابعاد نامطلوب سبک زندگی غربی اشاره شده است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۲/۳۰). به علاوه، مقام معظم رهبری می‌فرماید: «اهمیت سبک زندگی ایرانی اسلامی تا جایی است که شکل‌دهنده استقلال فرهنگی است، استقلال فرهنگی در این است که سبک زندگی را، سبک زندگی اسلامی ایرانی انتخاب بکنیم. چراکه تقلید از غرب و از بیگانه در سبک زندگی، درست نقطه مقابل استقلال فرهنگی است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۳/۱۴). مدیریت جهادی کارآمد، اجرای صحیح قوانین و ترسیم نقشه مهندسی فرهنگی، مهم‌ترین موضوع جهت دستیابی به یک گفتمان صحیح و کارآمد و ترسیم یک نقشه راه برای فرهنگ کشور است که از آن تحت عنوان مهندسی فرهنگی یاد می‌شود: «نقشه‌ای که در آن ما وضع فرهنگی مطلوب کشور را تصویر کنیم و اجزاء متشکل آن را در مقابل خودمان ترسیم کنیم، بعد باید به اولویت‌ها پرداخت، این‌که کجاها احتیاج به مراقبت بیشتر دارد؛ به آن - جاهایی که در این مدت مغفول‌عنه باقی مانده و سپس باشد مسأله را دنبال کنیم؛ یک جاهایی سرمایه‌گذاری بیشتری لازم دارد، به این‌ها توجه کنیم. این، مهندسی فرهنگی است» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۳/۲۳).

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، با هدف تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری در حوزه «امنیت فرهنگی» به منظور واکاوی چالش‌ها و راه‌کارهای تحقق امنیت فرهنگی در جامعه انجام شد. جنگ نرم، یکی از مهم‌ترین مباحث امنیت در مباحث امنیتی و سیاسی جدید است و چند سالی است که مورد توجه

این پژوهش، براساس الگوی لاکلاو و موفه، با در نظر داشتن «جنگ نرم» و نقش آن در «امنیت فرهنگی» با بررسی «تهدیدات»، به عبارتی «دیگری‌ها» و مفصل‌بندی «دال‌های» مقابل آن‌ها یا «راه‌کارها»، برآمده از یک زنجیره هم‌ارز، به تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری پرداخته‌است. این الگوی تحلیل گفتمان در زیر قابل مشاهده است:

نویسندگان و پژوهشگران قرار گرفته است. یکی از مباحثی که در ادامه این موضوع مطرح می‌شود، مسأله فرهنگ و امنیت فرهنگی است و تهدید، به عنوان یک مقوله مهم در بحث امنیت مورد توجه است و در همه عرصه‌ها، همچون فرهنگ قابل مشاهده است.

منابع

۱. بیانات مقام معظم رهبری، در: <https://farsi.khamenei.ir/speech>
  ۲. احمدیان دیوکتی، محمد مهدی؛ معمار، رحمت‌الله؛ احمدی، مسعود و فتحی کچی، سید عبدالرضا. (۱۳۹۸). الگوی نیروی انتظامی تراز انقلاب اسلامی مبتنی بر منظومه فکری مقام معظم رهبری. پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۱۵(۱)، ۹-۲۸.
  ۳. پورسفیر، حسن. (۱۳۸۷). جایگاه مفهوم عدالت در گفتمان اصول‌گرا با تأکید بر نهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
  ۴. بیگدلو، مهدی و جاوری، محمدجواد. (۱۳۹۳). احصاء مؤثرترین شاخص‌های تربیت و آموزش پلیس اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری، آموزش در علوم انتظامی، ۱۲(۱)، ۳۸-۱۲.
- <https://www.magiran.com/paper/1392703/>

براین اساس، جمهوری اسلامی ایران، طی سال‌های مختلف، علاوه بر جنبه‌های دیگر، در برابر آسیب‌های فرهنگی دشمنان نظام اسلامی قرار داشته است. مقام معظم رهبری در سخنرانی‌های متعدد، از آن تحت عنوان «تهاجم فرهنگی» یاد کرده‌اند. در واقع، دشمن در عرصه «جنگ نرم» برنامه‌ریزی خود را به سمت مقابله با فرهنگ ایرانی و اسلامی سوق داده و همواره قصد آسیب‌زدن به فرهنگ کشور را داشته‌است. بنابراین، پیشنهاد می‌گردد که سیاست‌گذاری فرهنگی، بر مبنای افزایش امنیت فرهنگی در جامعه و مقابله با تهدیدات صورت گیرد.

تقدیر و تشکر

به این وسیله، از آقای دکتر سعید شریفی‌رهنمو بسیار سپاس‌گزاریم که در این پژوهش از یاری‌شان بهره بردیم. بدیهی است که کاستی‌های پژوهش حاضر متوجه نگارندگان است.

۵. نویدنیا، منیژه. (۱۳۸۸). درآمدی بر امنیت اجتماعی. *مطالعات راهبردی*، ۶(۱)، ۵۵-۷۶.
<https://quarterly.risstudies.org/article/1066.html>
۶. مشکین فام، مهرداد. (۱۴۰۰). سیر تحول خشونت، ادب و غم در جامعه ایران؛ نقض امنیت اجتماعی. همدان: دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان همدان. <http://hamedan.jrl.police.ir>
۷. عبدی، ایران. (۱۴۰۰). معرفی و نقد کتاب سیر تحول خشونت، ادب و غم در جامعه ایران؛ نقض امنیت اجتماعی. *مطالعات فرهنگی پلیس*، ۸(۴)، ۵۳-۵۹.
[10.22034/jpcs.2022.1265609.1068](https://doi.org/10.22034/jpcs.2022.1265609.1068)
8. Jorgensen, M., & Phillips, L. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage Publications.
https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/697206/mod_resource/content/1/Discourse%20analysis%20as%20Theory%20and%20Method.pdf
9. Laclau, E., & Mouffe, C. (2001). *Hegemony and Socialist Strategy*. London: Versa.
<https://www.amazon.com/Hegemony-Socialist-Strategy-Democratic-Politics/dp/1859843301>
10. Richardson, J. E. (2007). *Analyzing Newspapers: an Approach from Critical Discourse Analysis*. London: Palgrave Press.
<https://www.amazon.com/Analysing-Newspapers-Approach-Critical-Discourse/dp/1403935653>

